

Світлана Тетеря, Наталія Костюк
(Переяслав-Хмельницький)

КОЛЕКЦІЯ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ЕКСПОЗИЦІЇ МУЗЕЮ КОБЗАРСТВА НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО- ЕТНОГРАФІЧНОГО ЗАПОВІДНИКА «ПЕРЕЯСЛАВ»

У статті розглянуто соціально-політичні умови знищення феномену української етнокультури – кобзарства. Зазначена визначна роль особистостей у його відродженні, зокрема постаті Георгія Ткаченка. Саме завдяки цій особі в II половині ХХ ст. відбулися події, які дали поштовх до відродження кобзарства в Україні. Йому ж належить ідея створення першого в Україні Музею кобзарства та школи кобзариків у Переяславі. Відкриття музею відбулося у 1989 році з нагоди 175-ї річниці від дня народження Великого Кобзаря. Сьогодні цей структурний підрозділ НІЕЗ «Переяслав» є осередком і популяризатором кобзарства та бандурництва на культурологічному європейському просторі. Основу експозиції складають унікальні музичні інструменти, які супроводжуються відомостями про сам інструмент, власника та майстра, який його виготовив.

Авторами аналізуються передумови створення музейної експозиції в Переяславі, місті, де неодноразово бував і творив геніальний український поет, письменник, художник та громадський діяч Тарас Шевченко. У статті подається каталог музичних інструментів, які експонуються в Музеї кобзарства НІЕЗ «Переяслав», із зазначенням майстра, власника та інших даних, які характеризують сам музичний інструмент.

Ключові слова: музей, кобзарство, інструмент, бандура, кобза, майстер, експозиція.

Переяславщина є одним із тих історико-географічних регіонів України, який має надзвичайно багату історію. Історичне минуле цього краю, цієї землі, людей, що тут народились і діяли, є об'єктом вивчення та дослідження фахівців у галузі історії, археології, краєзнавства [5, с. 271]. Переяславський край добре досліджений в історико-археологічному, краєзнавчому, етнографічному відношенні. Завдяки матеріалам цих досліджень, багаторічній праці музейного зодчого Михайла Сікорського, його колег і однодумців, Переяслав став містом музеїв. Окрім цього, Переяславщина є тим центром, де жили і творили багато визначних особистостей, які лишили по собі яскравий слід у історії нашої держави.

Сьогодні проходять активні процеси відродження української культури, пошуки національного етнокоріння. Особлива роль уцьому контексті відведена феномену української культури – кобзарству. В поетичній творчості Олени Євтеєвої є вірш, за словами авторки, до сьогодні не відомий широкому загалу, який відображає трагічну долю кобзарства:

Палали священні бандури,
а черга косила тіла.
Це люті катівські фігури
примножили звірські діла.
«Відправимо ми до поетів
мислителів і піснярів.
Не буде у етносу злетів –
всіх лірників і кобзарів
згноїть у загальній ямі,
туди ж поводитим!» [7]

У цих рядках читаються події, що відображають трагічну долю кобзарів, учасників «харківського з'їду» (30-і рр. ХХ ст.), яких було знищено разом з поводитими. Після цього кобзарство перестало існувати як феномен української етнокультури. І лише

в другій половині ХХ ст. кращі представники української нації стали на шлях відродження кобзарства.

У контексті процесів відродження національної культури та кобзарства, зокрема, визначної ролі особистостей в цих подіях, варто зупинитись на постаті Георгія Кириловича Ткаченка. Як зазначає Кость Черемський: «Після трагічного знищення кобзарства і хвиль репресій проти бандуристів «співочка ідея» була невисловленою десятиліттями. І лише на початку 60-х років ХХ ст. – часів відносної відлиги у середовищі української інтелігенції – з'явилися перші пагінці давніх ідей. Особливістю новітньої співочої течії була принципова орієнтація на реконструкцію традиційних кобзарських форм, давнього співочого репертуару, філософії і способу життя мандрівних співців. Епіцентром відродження кобзарського виконавства став гурток молодих ентузіастів, який зібрався біля київського художника Георгія Кириловича Ткаченка» [9, с. 323].

Георгій Ткаченко – відомий художник, архітектор, хранитель кобзарської традиції, наставник молодих кобзарів, майстер реконструкції старосвітської бандури. Саме йому належить ідея створення Музею кобзарства та школи кобзариків у Переяславі. Звертаючись до історії створення Музею кобзарства варто зазначити, що він був відкритий в березні 1989 р., у дні святкування 175-ї річниці від дня народження геніального українського поета, художника, громадського діяча Т.Г. Шевченка на оспіваній ним Переяславській землі. (Рис. 1). Саме Т.Г. Шевченко підняв старцівство на небачений до цього часу рівень, та і самого поета дуже часто називають Великим Кобзарем. У Переяславі поет був чотири рази [1]. Тяжко хворий Тарас Григорович 25 грудня 1845 р. в Переяславі, в будинку свого друга переяславського лікаря А.О. Козачковського, написав твір, який в подальшому став відомим як «Заповіт». Він завершує збірку «Три літа», над якою Т.Г. Шевченко працював із 1843 по 1845 р. [1]. Тема мандрівних співаків присутня в творчості Тараса Шевченка, зокрема вірш «Перебендя»:

Перебендя старий, сліпий –
Хто його не знає?
Він усюди вештається
Та й на кобзі грає [10, с. 31].

Рис. 1. А.Д. Гришин, Г.К. Ткаченко, А.М. Бобир
на відкритті Музею кобзарства в Переяславі. 1989 р.

Природно, що думка про створення музейної експозиції в Переяславі, яка б відображала історію кобзарства, витала в повітрі давно.

Відкритий Музей кобзарства увійшов до структури переяславських музеїв, які були об'єднані в 1979 р. у комплекс – Переяслав-Хмельницький державний історико-культурний заповідник (з 1999 р. Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»). Сьогодні до Заповідника, створеного старанням Героя України, лауреата державної премії ім. Т.Г. Шевченка Михайла Сікорського, входить 24 різнопланові музеї, серед яких і перший в Україні Музей кобзарства. Саме тут експонується унікальна колекція музичних інструментів, переважно бандур. Серед представлених струнних музичних інструментів, є як оригінальні, так і реконструкції. Дане зібрання дає можливість прослідкувати розвиток струнних щипкових інструментів від найдавніших часів до сьогодення.

Особливої уваги заслуговують унікальні музичні інструменти, зокрема, бандура Гната Гончаренка (№ 2042, KB-267) (рис. 2) [2]. У фондово-обліковій документації вона значиться як «Кобза XIX ст.». Жодних даних про те, кому вона належала, коли і ким виготовлена немає. Намагаючись встановити її походження Микола Товкайло, цех-майстер Київського кобзарського цеху, кобзар, дослідник, звернувся до фондів Національного художнього музею України, звідки в 1954 р. ця бандура разом з етнографічними матеріалами та творами декоративно-ужиткового мистецтва була передана до Переяславського, тоді ще історичного, музею. Виявилось, за дослідженнями М.Т. Товкайла, що вона не була інвентаризована, і, відповідно, не мала облікової документації. І все ж її власника можна визначити за зовнішнім виглядом, і запорукою цього є давнє зображення цього інструмента (рис. 3). Давні бандури не мали серійного виробництва, вони виготовлялись майстрами без креслень, тому кожна бандура була індивідуальна і неповторна за розмірами, зовнішнім виглядом тощо, характерними пошкодженнями. Співставлення переяславської бандури і бандури з відомої світлини початку 1900-х рр., на якій бандурист Гнат Гончаренко зображений разом із поводитирем та дослідником О. Бородаєм, показує, що це один і той же інструмент. На світліні чітко читається текстура дерева верхньої деки – розташування шарів, сучків, витерті місця поміж струнами на брямці, інші пошкодження, ідентичні текстурі верхньої деки переяславської бандури. Вона має всього 20 струн (для порівняння кобза Кравченка-Крюковського мала 28 струн) [8, с. 479-483].

Рис. 2. Бандура Гната Гончаренка. XIX ст.

Рис. 3. Г. Гончаренко з бандурою, що нині експонується в Музеї кобзарства НІЕЗ «Переяслав» та О. Бородай. 1900 р.

Заслугує уваги представлена в музейній експозиції бандура переяславського майстра Пантелеймона Коцара (Е-3692, КВ-22987) [3]. Даний інструмент бандуриста, а не кобзарський, тому що присутні додаткові два кілочки, як пошук майстром хроматизації звуку. На думку авторів, саме цей інструмент ми бачимо на світлині 1938 р. в руках переяславського бандуриста Палагути П.Ф. (рис. 4). По аналогії з бандурою Гната Гончаренка ми можемо стверджувати, що на світлині зображений саме цей інструмент, так як він виготовлений майстром без креслень і має свої, притаманні лише їй особливості й вирізняється від інших обрисами, розмірами, кріпленням приструнка, кобилки, формою голосника, голівки, кілочків тощо. Цей інструмент вдвічі новіший від бандури Гната Гончаренка, але має більш значні візуальні пошкодження та втрати.

Експонується в переяславському Музеї кобзарства бандура, що належала Погасію Миколі Власовичу (Е-3655 КВ-22075) [3]. Надзвичайно цікавим є прихід до бандурництва цієї особистості. Ще з дитинства він любив співати українських народних пісень, потроху грав на бандурі. Та справжній інтерес до цього інструменту пробудила в нього зустріч із Євгеном Адамцевичем у 1935 р. Три дні Адамцевич проживав у селі Хоцьки на Переяславщині, звідки родом М.В. Погасій, та співав людям у сільському клубі, і всі три дні зал був повний. Селяни слухали його з натхненням, а у молодого Миколи Погасія визріло бажання піти поводителем незрячого кобзаря. Ця мрія не відбулася, але під впливом тієї незабутньої зустрічі того ж таки 1935 р. юний Микола вирушив пішки до містечка Баришівка Київської області, щоб купити там бандуру в майстра О.М. Гапона [6, с. 166]. З цією бандурою Микола Власович виступав на сценах Переяславщини, разом із самодіяльними бандуристами в 50-х рр. ХХ ст. [6, с. 165].

Рис. 4. Бандурист Палагута П.Ф. Світлина 1938 р.

Унікальний експонат у музейній збірці – бандура майстра Олександра Корнієвського (Е-3654 КВ-22013) [3]. На його інструментах грали: кобзарі Терентій Пархоменко й Семен Власко; учні музичної школи М.В. Лисенка, артисти Першої української капели бандуристів, виконавець «Запорозького маршу» Євген Адамцевич, керівник кобзарської капели Українського радіо Андрій Бобир, чиї позивні щоранку звучали в ефірі; кобзар із Тарасової гори в Каневі Олексій Чуприна, самодіяльний бандурист Віктор Лісовол та ін. [11, с. 7]. За своє життя цей майстер виготовив близько 1000 музичних інструментів, із них 180 бандур [11, с. 7]. Свої інструменти він маркував окремими номерами. Жодна бандура не була схожа на наступну та мала свій номер, окрім бандур № 154-1 та № 154-2. Слід зазначити, що друга з них робилася на замовлення поета Максима Рильського, але, на жаль, не потрапила до його рук через невблаганну недугу, а за нею і смерть поета [11, с. 33]. Бандура О. Корнієвського з музейної збірки має № 116. На її авторство вказує відтиск печатки на внутрішній стороні нижньої деки, де зазначено латинськими літерами прізвище майстра, час (06.09.1935 р.) та місце виготовлення (с. Корюківка, Чернігівської області).

Особливе місце в експозиції Музею кобзарства займає бандура Мирона Оленчака (ТЗ-4408) [4]. Про місце та час виготовлення інструменту свідчить напис на внутрішній стороні нижньої деки «Томськ 6.XI.1954 р. інструмент зробив ... Оленчак». Бандура виготовлена із доступної в тих краях (Томська обл., Зирянський р-н, поселення Торба) деревини, хоча і не традиційної для бандурництва – кедра. Передав її музею відомий

бандурист, дослідник кобзарського руху в Україні – Богдан Жеплинський. Інструмент виготовлений в сибірському засланні, куди був засланий репресований М. Оленчакразом з матір'ю в 1950 р. Там Мирон Оленчак брав участь у Торбинській капелі бандуристів під керівництвом Б. Жеплинського, а також виготовляв інструменти, один із яких репрезентований і в переяславському музеї.

До унікальних експонатів Музею кобзарства належить і бандура Григорія Бажула (Е-3766 КВ-25983). Цей інструмент виготовив австралійський майстер українського походження Федір Деряжний, уродженець селища Нові Санжари на Полтавщині. Бандуру та портрет Григорія Бажула (ТЗ-4409) роботи його дружини, акторки та художниці Людмили Бажул, передав Музею кобзарства в дарунок Віктор Мішалов [3; 4]. Інструмент виготовлений із австралійських порід дерев. Цей інструмент дає нам уявлення про стан бандурництва, його розвиток та популяризацію серед української діаспори Австралії та Північної Америки. Саме її представники зробили значний внесок у популяризацію та збереження бандурництва за океаном, тоді коли це було неможливо в Україні.

У другій половині ХХ ст. в Україні з'являються майстри, які стають на шлях виготовлення інструменту, та відродження кобзарства взагалі. В цьому контексті дослідники кобзарства приділяють велику увагу постаті Миколи Будника. Він був одним із учнів Г.К. Ткаченка, який заснував і очолив Київський кобзарський цех. Микола Будник мав своїх учнів, яких навчав грати на відродженій народній бандурі, передавав кобзарський репертуар. Він виготовляв полегшені бандури народного типу, кобзи, ліри, інші народні інструменти, реконструював давньоруські та половецькі гудки, криловидні гуслі. Його реконструкції гудка (ТЗ-4347), гусел «СЛОВІША» (ТЗ-4348), бандури Недбайла (1743 р.) (ТЗ-4349), вересаєвої кобзи (Е-3778 КВ-26402) представлені в експозиції Музею кобзарства Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» [3; 4]. За допомогою цих інструментів, під час огляду експозиції, ми наочно пізнаємо шлях розвитку струнних щипкових інструментів від давньоруських часів до сучасних реконструкцій. Ці інструменти виготовлені та передані безпосередньо для переяславського музею. Свідченням цього є ті написи, що розміщені на внутрішній стороні нижньої деки, зокрема, вересаєвої кобзи: «Кобза роблена вслід за зразком Вересая та описаною М. Лисенком Пасічним Будником у Києві 1988–1983 рр. Дай Боже їй...»; реконструкції давньоруського гудка: «гудок роблений Будником 1985 р.». Майстер мав звичку лишати автографи на своїх інструментах. Варто зазначити, що М.П. Будник не любив, щоб його інструменти не використовувалися за призначенням, а були «мертвим» багажем, чи деталлю інтер'єру. Проте, для переяславського Музею кобзарства було зроблене виключення, про що свідчать і вище зазначені написи на самих інструментах. Це, на думку авторів, говорить лише про той факт, що Микола Будник вбачав у музеї велику просвітницьку та виховну місію.

Отже, сьогодні Музей кобзарства НІЕЗ «Переяслав» став одним із осередків відродження та популяризації кобзарства та бандурництва за допомогою унікальної збірки та просвітницької роботи колективу закладу. Музей іде по шляху залучення найширшого кола відвідувачів, зокрема молоді, до національної мистецької спадщини. З цією метою в закладі систематично проводяться культурологічні, науково-освітні, патріотичні заходи, а музейні експонати виступають наочною з'єднуючою ланкою минулих і прийдешніх поколінь.

Нижче подається каталог музичних інструментів, що експонуються в Музеї кобзарства НІЕЗ «Переяслав». У ньому зазначено: назву інструменту, власника, майстра, що його виготовив, дату створення, матеріал та техніку, розміри.

КАТАЛОГ

1. Бандура Г. Гончаренка, майстер невідомий. 1908 р. Дерево, метал, ручна робота. № 2042 КВ-267. \77,5x48,5x8 см\.
2. Бандура, майстер невідомий. с. Комарівка. ХІХ ст. Дерево, метал, ручна робота. № 3084 КВ-759. \102,5x43x7см\.

3. Бандура К. Левченка, майстер невідомий. 40-і рр. XX ст. Дерево, метал, ручна робота. № 5317 KB-5027. \76,5x41x4,5 см\.
4. Бандура І. Богуша, майстер І. Богуш. 1946 р. Дерево, метал, ручна робота. Е-3292 KB-15743. \105x48x6 см\.
5. Бандура В. Сніжного, майстер В. Сніжний. 60-і рр. XX ст. Дерево, метал, ручна робота. Е-3555 KB-21000. \111x47x48x5,5 см\.
6. Бандура В. Лапшина. Чернігівська фабрика музичних інструментів, конструкція І. Скляра, № 1 з перемикачами. 1946–1950 рр. Дерево, метал, фабричне виробництво. Е-3558 KB-21093. \107,5x50x8 см\.
7. Бандура І. Пархоменка, майстер С. Власко, М. Редько. 1936 р. Дерево, метал, ручна робота. Е-3585 KB-21511. \91,5x41x9 см\.
8. Бандура квартету Київської філармонії. Чернігівська фабрика музичних інструментів, майстер Лавриненко. Травень 1972 р. Дерево, метал, фабричне виробництво. Е-3646 KB-21979. \108x51x6,5 см\.
9. Бандура А. Бобиря, майстер Г. Андрейчик. 1928 р. Дерево, метал, ручна робота. Е-3627 KB-21788. \106x49,5x9 см\.
10. Бандура О. Солодкого, майстер О. Солодкий. 1981 р. Дерево, метал, ручна робота. Е-3647 KB-21980. \111x51,5x8x5,5 см\.
11. Бандура В. Куриленка, майстер М. Косенко. 1923 р. Дерево, ручна робота. Е-3651 KB-21990. \103x46,5x6 см\.
12. Бандура О. Корнієвського, майстер О. Корнієвський. 1935 р. Дерево, метал, ручна робота. Е-3654 KB-22013. \103x42x9 см\.
13. Бандура М. Погасія, майстер І. Гапон. 1936 р. Дерево, метал, ручна робота. Е-3655 KB-22075. \104x48,5x8,5 см\.
14. Бандура-альт. Чернігівська фабрика музичних інструментів. 60-і рр. XX ст. Дерево, метал, фабричне виробництво. Е-3663 KB-22536. \121,5x51x10 см\.
15. Бандура Ф. Жарка. Чернігівська фабрика музичних інструментів, майстер І. Пилипенко. 1979 р. Дерево, метал, фабричне виробництво. Е-3664 KB-22537. \109x53x6,5 см\.
16. Бандура-контрабас. Чернігівська фабрика музичних інструментів. 60-і рр. XX ст. Дерево, метал, фабричне виробництво. Е-3665 KB-22538. \160x72x13,6 см\.
17. Бандура-бас. Чернігівська фабрика музичних інструментів. 60-і рр. XX ст. Дерево, метал, фабричне виробництво. Е-3666 KB-22539. \117x56,5x14 см\.
18. Бандура М. Литвина, майстер невідомий. З двома грифами. 60-і рр. XX ст. Дерево, метал, ручна робота. Е-3667 KB-22687. \122x62,5x3 см\.
19. Бандура П. Коцара, майстер П. Коцар. 30-і рр. XX ст. Дерево, метал, ручна робота. Е-3692 KB-22985. \90x44x6,5 см\.
20. Бандура І. Борця, майстер Г. Палівець. 7.06.–3.08.1930 р. Дерево, метал, ручна робота. Е-3748 KB-25043. \96x45x6 см\.
21. Бандура Г. Бажула, майстер Ф. Деряжний. Австралія. 1956 р. Дерево, метал, ручна робота. Е-3766 KB-25983. \102x54x8 см\.
22. Кобза вересаєвська (реконструкція), майстер М. Будник. 80-і рр. XX ст. Дерево, метал, ручна робота. Е-3778 KB-26402. \38,5x13,5x13 см\.
23. Бандура Недбайла (реконструкція), майстер М. Будник. 1988 р. Дерево, метал, ручна робота. ТЗ-4349. \93,5x39x7,5 см\.
24. Бандура О. Коваль, майстер О. Коваль. 1945 р. Дерево, метал, ручна робота. ТЗ-4394. \91x44x5,5 см\.
25. Бандура М. Оленчака, майстер М. Оленчак. 1954 р. Дерево, метал, ручна робота. ТЗ-4408. \105x50,5x 5,5 см\.
26. Бандура В. Горбатюка. Чернігівська фабрика музичних інструментів. Кінець 70-х рр. XX ст. Дерево, метал, фабричне виробництво. ТЗ-4435. \111x51x6,5 см\.
27. Гуслі клавішні. Початок XX ст. Дерево, метал, ручна робота. № 4911 KB-2729. \77,5x48,2x5,8x10,8 см\.
28. Гуслі К. Кушнірчука, майстер К. Кушнірчук. Початок XX ст. Дерево, метал, ручна робота. ТЗ-4350. \75,5x50x44x5,3 см h-8 см\.
29. Цимбали Я. Золотаренка, майстер І. Безгубенко. 1935 р. Дерево, метал, ручна робота. Е-3653 KB-21992. \102,5x71,5x52 см (5,5x7 см) h-66,5 см\.
30. Цитра. Фірма Георг Хайд. Венська фабрика музичних інструментів. Кінець XIX ст. Дерево, метал, фабричне виробництво. Е-3343 KB-16424. \75x 38x 2,5 см\.
31. Ліра, майстер В. Сніжний. 60-і рр. XX ст. Дерево, ручна робота. Е-3550 KB-21085. \65x34x8,5 см\.
32. Гусельки давньоруські (реконструкція), майстер М. Будник. 1988 р. Дерево, метал, ручна робота. ТЗ-4348. \82,2 смx10,5x3 см\.
33. Гудок давньоруський (реконструкція), майстер М. Будник. 1988 р. Дерево, метал, ручна робота. ТЗ-4347. \59,х20,4x16,4x5 см\.

34. Торбан Я. Пухальського, робота варшавських майстрів. Кінець XVIII ст. Дерево, метал, ручна робота. ТЗ-2043. \120x34,5x15 см\.
35. Лютня, робота австрійських майстрів. Початок XX ст. Дерево, метал, ручна робота. \96x31,5x11,5 см\.
36. Сопілка, майстер О. Солодкий. XX ст. Дерево, ручна робота. М-2016 КВ-21996. \25,5x1,5 см\. [2; 3; 4]

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Жур П. Труды і дні Кобзаря. Літопис життя і творчості Т.Г. Шевченка / П. Жур – К.: Дніпро, 2003. – 520 с.
2. Інвентарні книги Переяслав-Хмельницького історичного музею № 1–5.
3. Інвентарні книги фондової групи «Етнографія» Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» № 1–6.
4. Інвентарні книги фондової групи «ТЗ» Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» № 1–3.
5. Колибенко О. «Якби-то ти, Богдане п'яний» або міфи землі Переяславської / О. Колибенко, О. Колибенко // Переяславка: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» / III Єфремівські читання «Релігійне життя Переяславської землі (IX–XXI ст.)».– Переяслав-Хмельницький, 2014. – Вип. 7(9). – С. 271–283.
6. Костюк Н.В. Колекція народних музичних інструментів в експозиції Музею кобзарства Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» / Н.В. Костюк // Проблеми збереження і використання культурної спадщини в Україні. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 10-й річниці надання Свято-Успенському монастиреві статусу Лаври (2004), 170-річчю відновлення Святогірського Успенського монастиря (1844), 80-річчю створення краєзнавчого музею М.В. Сібіловим у Святогірську 25–26 вересня 2014 року, м. Святогірськ Донецької обл. – Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», Ваш імідж, 2014. – С. 165–170.
7. Польові матеріали автора. Записано від респондента Олени Євтеєвої, 1975 р. н., мешканки м. Києва у лютому 2016 р.
8. Товкайло М. Гончаренкова бандура у Переяславі / М. Товкайло // GENTEUKRAINUS, NATIONEUKRAINUS (Літературні шляхи старожитньої України): Зб. наук. праць: [на пошану доктора філологічних наук, професора Миколи Корпанюка з нагоди його 60-річчя] / [упоряд.: В.М. Подрига, М.М. Малинка]. – К.: «Свѣшан-зілля», 2010. – С. 479–483.
9. Черемський К. Шляхи звичаю / К. Черемський. – Харків: «Глас», 2002. – 445 с.
10. Шевченко Т.Г. Перебендя // Кобзар / Передм. П. Мовчан; приміт. Є. Нахліка. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2006. – 344 с.
11. Шудря М.А. В рокотанні-риданні бандур / Авт.-упоряд.: М.А. Шудря, В.Г. Нечепя. – К.: МАУП, 2006. – 464 с.

REFERENCES

1. Zhur P. Trudy i dni Kobzaria. Litopys zhyttia i tvorchosti T.H. Shevchenka / P. Zhur – K.: Dnipro, 2003. – 520 s.
2. Inventarni knyhy Pereiaslav-Khmelnytskoho istorychnoho muzeiu № 1–5.
3. Inventarni knyhy fondovoi hrupy «Etnohrafiia» Natsionalnoho istoryko-etnohrafichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» № 1–6.
4. Inventarni knyhy fondovoi hrupy «TZ» Natsionalnoho istoryko-etnohrafichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» № 1–3.
5. Kolybenko O. «Iakby-to ty, Bohdane p'iany» abo mify zemli Pereiaslavskoi / O. Kolybenko, O. Kolybenko // Pereiaslavika: Naukovi zapysky Natsionalnoho istoryko-etnohrafichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» / III Yefremivski chytannia «Relihiine zhyttia Pereiaslavskoi zemli (IX–XXI st.)». – Pereiaslav-Khmelnytskyi, 2014. – Vyp. 7(9). – S. 271–283.
6. Kostiuk N.V. Kolektsiia narodnykh muzychnykh instrumentiv v ekspozytsii Muzeiu kobzarstva Natsionalnoho istoryko-etnohrafichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» / N.V. Kostiuk // Problemy zberezhenia i vykorystannia kulturnoi spadshchyny v Ukraini. Materialy II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoї 10-i richnytsi nadannia Sviato-Uspenskomu monastyrevi statusu Lavry (2004), 170-richchiu vidnovlennia Sviatohirskoho Uspenskoho monastyria (1844), 80-richchiu stvorennia kraieznavchoho muzeiu M.V. Sibilovym u Sviatohirsku 25–26 veresnia 2014 roku, m. Sviatohirsk Donetskoi obl. – Donetsk: TOV «Skhidnyi vydavnychiy dim», Vash imidzh, 2014. – S. 165–170.
7. Polovi materialy avtora. Zapysano vid respondenta Oleny Yevtievoi, 1975 r. n., meshkanky m. Kyieva u liutomu 2016 r.
8. Tovkailo M. Honcharenkova bandura u Pereiaslavi / M. Tovkailo // GENTEUKRAINUS, NATIONEUKRAINUS (Literaturni shliakhy starozhytnoi Ukrainy): Zb. nauk. prats: [na poshanu doktora filolohichnykh nauk, profesora Mykoly Korpaniuka z nahody yoho 60-richchia] / [uporiad.: V.M. Podryha, M.M. Malynka]. – K.: «Ievshan-zillia», 2010. – S. 479–483.

9. Cheremskyi K. Shliakhy zvychaiu / K. Cheremskyi. – Kharkiv: «Hlas», 2002. – 445 s.
10. Shevchenko T.H. Perebendia // Kobzar / Peredm. P. Movchan; prymit. Ie. Nakhlika. – K.: Vyd. tsentr «Prosvita», 2006. – 344 s.
11. Shudria M.A. V rokotanni-rydannni bandur / Avt.-uporiad.: M.A. Shudria, V.H. Nechepa. – K.: MAUP, 2006. – 464 s.

Тетеря С., Костюк Н. Коллекция музыкальных инструментов в экспозиции Музея кобзарства Национального историко-этнографического заповедника «Переяслав».

В статье рассматриваются социально-политические условия уничтожения феномена украинской этнокультуры – кобзарства. Указана выдающаяся роль личностей в его возрождении, в частности личности Георгия Ткаченко. Именно благодаря ему во II половине XX в. произошли события, которые дали толчок возрождению кобзарства в Украине. Ему же принадлежит идея создания первого в Украине Музея кобзарства и школы кобзариков в Переяславе. Открытие музея произошло в 1989 году в честь 175-й годовщины со дня рождения Великого Кобзаря. Сегодня это структурное подразделение Национального историко-этнографического заповедника «Переяслав» является средоточием и популяризатором кобзарства на культурологическом европейском пространстве. Основу экспозиции составляют уникальные музыкальные инструменты, которые сопровождаются информацией о самом инструменте, владельце и мастере, который его изготовил.

Авторами анализируются предпосылки создания музейной экспозиции в Переяславе, городе, где несколько раз бывал и творил гениальный украинский поэт, писатель, художник, общественный деятель Тарас Шевченко. В статье подается каталог музыкальных инструментов, которые экспонируются в Музее кобзарства Национального историко-этнографического заповедника «Переяслав», с указанием мастера, владельца и других сведений, характеризующих инструмент.

Ключевые слова: музей, кобзарство, инструмент, бандура, кобза, мастер, экспозиция.

Teteria S., Kostyuk N. Collection of musical instruments at the exhibition of Museum of Kobzardom National historical and ethnographical reserve «Pereyaslav».

Social and political conditions of destroying the phenomenon of Ukrainian ethnoculture – Kobzardom are examined in the article. A great role of personalities in its revival is indicated, especially the person of Grygoriy Tkachenko. Thanks to that personality in the second part of XX century there were events that pushed to the revival of Kobzardom in Ukraine. He also had an idea to make a first in Ukraine Museum of Kobzardom and the school of Kobza playing in Pereyaslav. The opening of museum was in the 1989 because of 175 anniversary of birthday of Great Kobzar. Today that structural sub-unit of National historical and ethnographical reserve «Pereyaslav» is the center and popularizer of Kobzardom and Bandura playing at the cultural European area. The base of exposition is consisted of musical instruments, that are accompanied with information about the instrument, the owner and the master who made it.

The authors analyze the entry conditions of creating of museum exhibition in Pereyaslav, the town, that was visited by Ukrainian poet, artist, writer and civil worker Taras Shevchenko and there he were making his creative works. In the article the catalog of musical instruments that are presented in Museum of Kobzardom National historical and ethnographical reserve «Pereyaslav», with the noticing of master, owner and other information that characterizes the instrument, is shown.

Keywords: museum, Kobzardom, instrument, bandura, kobza, master, exhibition.

Одержано 22.03.2016